

ALA-KIVIJÄRVEN KIVIJÄRVI

Puurunkoinen höyrysluuppi Kivijärvi rakennettiin vuonna 1914 Jyväskylässä.

Alus kulki ainakin vuodesta 1917 Kivijärven vesillä.

Maanviljelijä, liikemies Manu Punkkinen osteli halkoja Kivijärven rannoilta. Hän kuljetti halot laivallaan ja Apu-nimisellä moottoriveneellä Hevossaaren Oramon rantaan. Sieltä puutavara vietiin hevospelillä Taavetin asemalle VR:n halkolaanille.

Hevossaaren ja mantereen välissä ei vielä ollut siltaa, mutta hevossuorma pääsi helposti yli matalassa salmessa. Propsit Kivijärvi-laiva kuljetti Sorosen rantaan, josta puut noudettiin kuorma-autolla.

Manu Punkkinen oli vuosina 1923–1925 Luumäen kunnallislautakunnan puheenjohtaja. Hän perusti pitäjän ensimmäisen sähkölaitoksen Taavettiin.

Alus romutettiin vuonna 1930 ja sen höyrykattila hylättiin pois käytöstä.

Kivijärvi-laiva Sorosenrannassa vuonna 1917. Edessä hinausmoottorivene Apu. Kyydissä Luumäen työväenyhdistyksen väkeä. Kuva Pekka Siirpään kokoelmista.

Teknisiä tietoja

Pituus 10,80 m

leveys 3,00 m

Kattila on rakennettu vuonna 1914 Suopohjan Konepajalla Jyväskylässä:

tilavuus 0,74 m³

tulipinta 13,0 m²

höyrynpaine 6,5 kg/cm²

Höyrysluuppi on pieni, yleensä alle 12 metriä pitkä höyryalus. Se on useimmiten pientä keula- ja peräkanta lukuun ottamatta kanneton. Höyrysluupit voivat olla avoveneitä tai joko kokonaan tai osittain katoksellisia. Suurimmissa sluupeissa saattaa olla peräsalonki, ja ne voivat olla myös katettuja.

Vieraita saapuu Hanhen kydyssä Herra Parjasen häihin.

Kuva Parjasen sukuseuran kokoelmista.

HANHI – TYÖLÄISPRINSESSA

” Minä olin paikkakunnan nähtävyys. Lapset juoksivat rantoja pitkin minua ihailemassa. Va-

lokuvia otettiin paljon. Kansallispukuiset tytöt poseerasivat kyljessäni. Sahakuvia-kin löytyy.

Seisontavuosina oli hyvää

aikaa muistella entisiä parempia aikoja, sahaa ja salonkia. Katsastusinsinööri Luostarinen ei pannut nimiä enää minun papereihini. Se tarkoitti, että pian käy kaukomaita kohti hanhiemon tie.

Alun perin minut rakennettiin Saimaalle. Joskus asiat vain eivät mene niin kuin on ajateltu. En kestänyt Saimaan tuulia, keikutti ihan kauheasti.

Kivijärvellä on ollut hyvät tuulet ja hyvät hevoset. Vähän henkäisin torveen, ja hevoset lähtivät tulemaan laitureita kohti. Yksi heppa Jurvalan rannassa vetäisi kärryt heti liikkeelle, kun kuuli ääneni. Ei odotellut edes isäntäänsä ohjaksiin. Hääräniemen kohdalla tuuttsin kerran, ja Urolan hevoset tulivat rantaan.

Muistelen usein, kun vein hääväkeä Lemille Herra Parjasen vihkiäisiin. Kaunis päivä ja ko-

JUHANNUSRISTEILY

Hanhi-laivan viimeinen matkustajaristeily oli juhannusmatka Työsaareen vuonna 1945. Laiva oli täynnä hyväntuulisia nuorisoseuralaisia, ja oli kaunis kesäinen päivä. Kipparina oli Kivisaaren Kalle, Kaarlo von Hertzen. Kannella soittivat musikantit viululla ja haitarilla muun muassa ”Käy kaukomaita kohti meripojan tie”. Suomen lippu hulmusi laivan perässä. Mukana oli luumäkeläinen Siiropään perhe. Matka oli kuusivuotiaan Pekka Siiropään mielestä ikävä.

Hanhi-laiva oli kapea ja keinui kovasti, sillä kannella oli valtavasti väkeä. Alus kulki hienojen Kivijärven maisemien halki Jurvalan rannasta Työsaareen Husun maalle, jossa oli sota-aikainen parakki.

Lapsesta matka oli pelottava ja pitkä. Perillä oli kahvinkeittoa ja tanssia. Paluumatkalla perhe Siiropää istui laivan perässä veneessä. Vanhemmat olivat ilmeisesti sitä mieltä, että veneessä oli lapsen kanssa turvallisempaa kuin juhannustuulisten retkeilijöiden parissa laivan kannella.

Hanhi odottamassa romutusta Kivijärven sahan rannassa. Laiturilla Martti Haiko Lemiltä. Kuva Heikki Haikon kokoelmista.

Juhannusristeilijöitä Hanhen kannella. Vasemmalta Aino Sairanen, Uuno ”Jussi” Haikonen, Väinö Huomo, Esko Huomo, Eino Hyyrynen, Hulda Laaksolehto, Sylvi Laaksolehto ja Leena Vakkilainen. Kuva Pekka Siiropään kokoelmista.

Samana vuonna päätettiin lahjoittajan luvalla myydä Im-mola pois, koska tarvittiin rahaa pelastusvene Totin hankki-mista varten.

Joutsenolainen valokuvaaja Vasili B. osti kaverinsa kans-sa Immolan. Vuodet 1977–1983 laiva seisoivat Joutsenossa teo-lisuushallialueella. Omistajat eivät päässeet yksimielisyyteen laivan korjaamisesta ja käyttösuunnitelmista.

Raimo Sahrlund rupesi kunnostamaan laivaa vuonna 1983. Kansirakennelmat uusittiin kokonaan, samoin kaikki seinät. Saimaalla seilattiin teltassa kannella yöpyen melkein pelkkä pelti ympärillä. Tyttönimi Tiira palasi laivan nimeksi. Ahkera remontoija käytti kaiken vapaa-aikansa Tiiran kunnostustöis-sä. Paljon jäi vielä jäi kesken, kun Raimo Sahrlund kuoli vuon-na 1995.

Anu Sahrlund myi Tiiran vuonna 2002 sisarensa pojalle Ju-ha Harakalle. Tämä viihtyi Saimaan vesillä. Nopeasti etenevä vakava sairaus yllätti innokkaan veneilijän. Hyvät kaverit avu-sivat, jotta hän saattoi veneillä ja osallistua vielä vuonna 2004 Imatran regattaan. Juha Harakka kuoli vuonna 2005.

Tiiran kotisatama on Ruokolahdella, kesäisin laiva kulkee Saimaalla Lauri ja Maili Harakan omistuksessa.

Tiira vuonna 2009. Kuva: Hilikka Mattila.

Teknisiä tietoja

Pituus 16,81 m
leveys 5,61 m
syväys 1,80 m
kantavuus 38,22 brt

I-höyrykattila rakennettu vuonna 1908 Savonlinnan Konepajalla, merikattila: tilavuus 3,21 m³ tulipinta 34,0 m² höyrynpaine 8,0 kg/cm² konetehto 87 ihv.

II-höyrykattila rakennettu v. 1930 Lypsyniemien Konepajalla, merikattila: tilavuus 4,0 m³ tulipinta 33,82 m² höyrynpaine 8,0 kg/cm²

Miehistöä mm.
päälliköt Niilo Viik,
Savonlinna (1951–1952)
Abel Jalkanen, Rutola
Tauno Tuuva
Toivo Lakka
Anselmi Huhtiniemi
konemestari Aarne Rissanen
kansimies Vilho Karvanen
koneapul. Onni Karvanen
lämmittäjä Eino Karvanen
tukkimies ja vimpsoika
Viljo Riihimies

Emäntiä:
Elsa Turunen (1951–1952)
Signe Suoknuuti (1953,1956)
Anna Huhtiniemi (1954–55)
Lempi Kiuru (uiton loppuun)

AINO – SALMIEN TYTTÖ

Aino Uittoniemen telakalla 1958. Oikealta uittopiirin työnjohtaja Arvo Laari, Ainon päällikkö Onni Salmi, koneenhoitaja Eino Huhtiniemi, hakamies Kalevi Simola, hakamies Arvo Huhtiniemi, työnjohtaja Vilho Salmi ja koneenhoitaja Pekka Salmi, täkillä konemestari Aarne Salmi. Kuva: Arvo Laari.

” Saimaalla minä aloitin. Se oli yhtä menoaa, Aino sinne, Aino tänne. Fald käski yhtä, Kontturi toista, Nielsen kolmatta ja Holst neljättä. Ja oli laivamiehilläkin omat ajatuksen-

Aino kulki Kivijärvellä 1908–1963.

sa. Lautat hajoilivat Saimaan tuulissa ja miehiä janotti. Kärsin korsteenin kohinasta, kun höyryt vuotivat liikaa. Laineet löivät yli laidan ja tuli tahtoi sammua kattilassa. Kun sain sellaisen kipparin, joka ei läträillyt pirtun kanssa, niin eikös se samassa nimetty Alexanderiin, jossa koko miehistö heitettiin juopottelun takia ulos laivasta. Saimaalla ja Kotkassa olin aina se ”pieni Aino” ja aina oli kiire.

Yksi kunnan muisto minulla on niistä ajoista. Koivistolainen jaala ajoi karille Kirjamon-salmessa. Taipalsaari II yritti vetää sitä pois karilta, mutta köydet eivät kestäneet. Minä höyrysin paikalle ja pelastin jaalan. No, ei se päässyt kuin pari kilometriä, kun posautti uudelleen karille.

Sain siirron Väliväylälle. Wanda ja muut jotenkin väheksyivät Kivijär-

U

Uronen, Antti 38

Uronen, Elias 30

Uronen, Joonas (Juones) 61, 64

Uronen, Toivo 38

V

Vainonen, Sauli 119

Vakkilainen, Leena 36

Valjakka, VR:n mies 151

Varis, Uuno 151

Veikkanen, Antti 123

Veikkanen, Eino 16

Veikkanen, Elias 107, 123

Veikkanen, Erkki 123

Veikkanen, Liisa 18

Veikkanen, Paavo 18

Veikkanen, Ville 28

Viik, Niilo 83, 92, 98

Wirrankoski, Raimo A. 10

Virtanen, Reetu 150, 151

Wolff, konsuli 132, 133

Wrangel, kenraalimajuri 158

Vuolijoki, Sulo 149

Vuori, Jaakko 53

Väkevä, Pekka 30

Y

Ylönen, Otto 34, 35

Yrjöntyär, Helena 159

Å

Åkerman, Gunnar 40

LIITE 6: UITTOSANASTOA JÄNGYN- JA KIVIJÄRVEN ALUEELLA

A

aarholli varavaijeri tai köysi, joka toimii pidikkeenä siltä varalta, jos varsinainen kiinnitys pettäisi. Sanonta ”pane se varalta aarholliin”

airo väline, joita pareittain käytetään veneen tai lautan kuljettamiseen

airon ponsi airon kädensija

ankkuri väline, jolla varppausköysi kiinnitetään pohjaan; *kuokka*: 1-haarainen, n. 20 kg:n ankkuri, jota käytettiin keluveneissä; *pekka*: 2-haarainen, 200–300 kg:n ankkuri, jota käytettiin varppausaluksissa

antaa pölkyn juosta! väylän vartta kiirivä huuto, kun puiden lasku on sallittu

aisata kuoria puuta osittain pölkyn pituussuuntaisina juovina. Aisaaminen edistää pölkyn kuivumista ja parantaa sen uimiskykyä

ajomies uittomies, joka hinaajan kipparin apuna tuuraa häntä ruorissa

akanvirta virtaus, joka joen poukamassa tai karin takana on kääntynyt päävirtaussuunnan vastaiseksi

B

bofori 1970-luvulle saakka käytetty tuulen vaikutuksen mitta, esim. 6 boforia on navakka n. 11–14 metriä sekunnissa puhaltava tuuli

E

elsta höyrykattilan tulipesä

H

haka uittohaka

hakavarsi yleisimmin tyvestä 2–2,5 tuuman vahvuinen, 2,5–4 metrin mittainen kuusiheppi

haristua veneestä: kuivua (ravistua) kevätahavassa sellaiseksi, ettei se pidä vettä

hevoskierto ponttuun vorokin pyörittäminen hevosen avulla

hevoskiertolautta hinaukseen käytetty uittolautta, jossa hevonen pyöritti vaijerikelaa

hinaaja pukseeri, konevoimalla käyvä alus, jonka veto perustuu potkurin työntövoimaan

hinata vetää lauttaa, proomua tms. aluksen potkurin työntövoiman avulla

hinausköysi köysi, jonka välityksellä hinaaja vetää lauttaa. Pienehköissä hinaajissa käytettiin kuitu- tai muoviköysiä, suuremmissa käärmetai teräsköysiä

honka kelo, pystyyn kuivunut ja keloutunut (kuoriutunut) mänty, hyvin kelluva, pitkäikäinen useiden uittolaitteiden arvokas raaka-aine

hullivesi alaville paikoille noussut runsas tulvavesi

hukkupuu uppotukki, pohjaan painunut puu

huilata puu kulkee virran viemänä

huovata kuljettaa venettä airoilla työntäen takaperin

huussi käymälä

hännänajo peränajo, rantautuneiden puiden keräys sekä ruuhkien, korvausten ja tilapäisten uittolaitteiden purkaminen niistä irtautuvien puiden saamiseksi varsinaisen suman mukaan

hännät puuerän loppupää

hätäherra uiton viimeisten puiden valvoja

J

juntata upottaa juntalla paaluja maahan

juntta käsi- tai moottorikäyttöinen laite paalujen maahan upottamista varten

juontaa kuljettaa esim. veneen lasti kosken ohi paikasta toiseen siirtämällä

K

kaivospuu kaivosten tukirakenteisiin käytetty lyhyehkö pölkky

kamina peltinen laivojen ja kämppien lämmitys-laite, kamiina

karkupuu karkulainen, satunnaisesti puomitukseen sisältä karannut tai ennen laskulupaa tulvan mukaan lähtenyt puu

kekkipää pylkkäri, pölo, pystyssä tai kallellaan oleva, osittain uponnut puu, jonka toinen pää on vielä vedenpinnan yläpuolella

keksi uittohaka

kello soi! pomon huutama ilmoitus ruokailu- tai kahvitausta tai työpäivän päättymisestä

kelu veneen keskelle laakeroitu, vääntötapeilla varustettu pölkyn patkä, jonka ympärille veto- köysi kiertyy, *tappikelu*, *sarvikelu*

kelusiima kelun vetoköysi

keluta varpata lauttaa tai kiristää ohje- tai lautan- ympäryspuomia kелuvenettä käyttäen

keluvene ks. vene

kettinki rautaketju, joita saattoi olla lyhythahloisia, puolipitkähahloisia ja pitkähahloisia

kevätahava aurinkoinen ja tuulinen sää kevättäl- vella

kiehinen tervaksesta vuoltu monihaarainen lastu, apu sytytettäessä tulta kaminaan tai nuotioon

kiikkusilta riippusilta tukkien ylivientilaitoksella

kintaat villakäsineet

kiramo koneistettu laite puiden vedestä nostoa varten

kjerkat kuljetinkettinki

kippari kapteeni, hinaajan tai varppaajan päällik- kö

koloa kolota, kuoria puita

kokka veneen keula

kokkarossi laivan tai kелuveneен keulanaru

kopukka pieni, muutamasta tukista tehty lautta vesillä liikkumista ja työskentelyä varten

corpikuusen kyynel pontikka

kortteeri uittoväylän varren taloista työväen käyt- töön varattu majoituspaikka

kotkata esim. keksiä varten kiinnitettäessä tai- vuttaa varten lyöty hakanaula kahteen kertaan ja upottaa sen pää varren sisään